

Академик Т. Т. Тәжібаевтың туғанына 112 жыл толуына арналған
**«ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ПЕДАГОГИКА ҒЫЛЫМЫНЫҢ
ЖАҢА МҮМКІНДІКТЕРІ: ТӘРБИЕ МЕН БІЛІМДЕГІ СЕРПІЛІСТЕР»**
атты Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының
МАТЕРИАЛДАРЫ

23 ақпан 2022 жыл

МАТЕРИАЛЫ

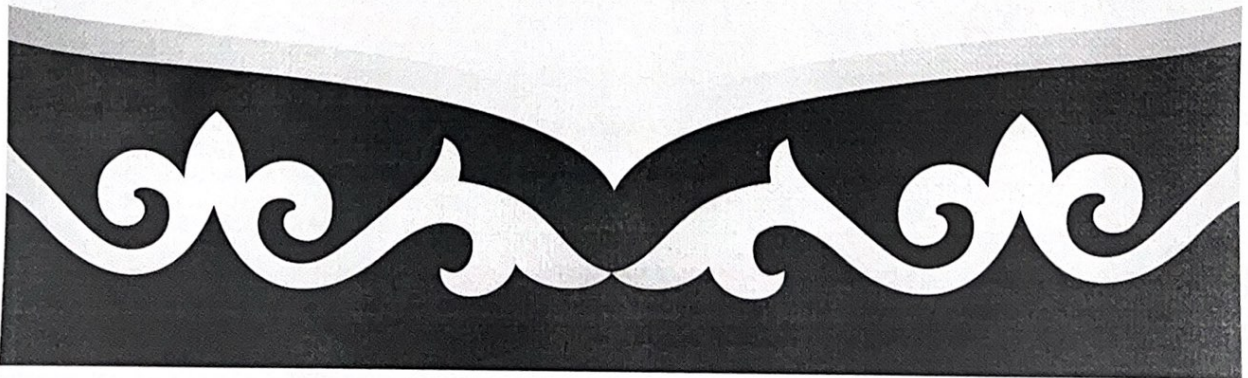
Международной научно-практической конференции
**«НОВЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ НАУКИ В КАЗАХСТАНЕ:
ПРИОРИТЕТЫ В ВОСПИТАНИИ И ОБРАЗОВАНИИ»**,
посвященная 112-летию со дня рождения академика Т. Т. Тажибаева.

23 февраля 2022 год

MATERIALS

International scientific and practical conference
**«NEW OPPORTUNITIES FOR PEDAGOGICAL SCIENCE IN KAZAKHSTAN:
PRIORITIES IN UPBRINGING AND EDUCATION»**
dedicated to the 122th anniversary of the birth of academician T. T. Tazhibayev

23th february 2022 year

29. Таурбекова А.С., Ахмедиева К.Н. ӨЗ БЕТІМЕН БІЛІМ АЛУ КӘСІБИ ҚҰЗІРЕТТІЛІКТІ ДАМЫТУДЫҢ ТЕТІГІ РЕТІНДЕ.....	105
30. Туралиева Г. А. ЭТНОМӘДЕНИ БІЛІМ БЕРУ.....	108
31. Қаналиева А. Ш., Тұрғынбаева Б. ЖОҒАРЫ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ АКАДЕМИЯЛЫҒЫН ДАМЫТУДЫҢ ӘДІСТЕМЕСІ.....	111
32. Ташкенбаева Б. Ж., Нұрыш Д. Е. ОҢТҮСТІК КОРЕЯ МЕН ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЗЕЙНЕТКЕРЛЕРДІҢ БОС УАҚЫТЫН ТИІМДІ ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ.....	115
33. Канатов А. К. ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ РОБОТОТЕХНИКА ЖӘНЕ ОНЫҢ КІШІ МЕКТЕП ЖАСЫНДАҒЫЛАРДЫ ДАМЫТУДАҒЫ РОЛІ.....	117
34. Рустемова А. ЖАСӨСПІРІМДЕР АРАСЫНДА СУИЦИДТІ АЛДЫН АЛУ БОЙЫНША ПЕДАГОГ- ПСИХОЛОГТЫҢ АТА – АНАЛАРМЕН ЖҰМЫСЫ.....	122
35. Кундыбаева Э. А. ФРАЗЕОЛОГИЯЛЫҚ ОРАЛЫМНЫҢ ҚҰРЫЛЫМДЫҚ ЖАҒЫ.....	125
36. Опабек А. М. ЖАҒАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫ ЖАҒДАЙЫНДА ӨЗІН-ӨЗІ ТАНУ ПӘНІНІҢ САБАҚТАРЫН ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ ӨЗГЕРІСТЕРІ.....	128
37. Туралиева Г.А. ЭТНОМӘДЕНИ БІЛІМ БЕРУ.....	131
38. Ерiмбетова А.Е. ӨЗІН-ӨЗІ ТАНУ – ҒАЛАМДЫ ТАНУДЫҢ АЛҒЫШАРТТАРЫНЫҢ БІРІ.....	133

2 СЕКЦИЯ

ӘЛЕМДІК ЗАМАНАУИ МЕКТЕП – МҰҒАЛІМ – ИННОВАЦИЯ

СЕКЦИЯ 2

СОВРЕМЕННАЯ ШКОЛА-УЧИТЕЛЬ-ИННОВАЦИИ

39. Касенова А.С., Акрамова А. С. К ВОПРОСУ ОБ УРОВНЯХ ВНУТРИШКОЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТА ОРГАНИЗАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ.....	137
40. Айтбаева А.Т. КӘСІБИ СТАНДАРТТЫҢ ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗГІ ДЕҢГЕЙІНДЕГІ ЗАМАНАУИ ЖАҢА ФОРМАЦИЯЛЫ ПЕДАГОГТЫҢ ҮЛГІСІ.....	140
41. Сейтқалым А.С. ПЕДАГОГТАРДЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУЫ- XXI ҒАСЫР ТАЛАБЫ.....	144
42. Касымова Р.С., Тілеубекова А. Т. ӘЛЕМДІК ЗАМАНАУИ МЕКТЕП-МҰҒАЛІМ-ИННОВАЦИЯ.....	147
43. Қоңырбаева С.С., Салматова Б. МҰҒАЛІМДЕРДІҢ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ.....	150
44. Баярыстанова Э.Т., Бектемісова Ш.Т. ЖОҒАРЫ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК ФОБИЯ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	153
45. Мамырбаева Г. А., Болатқажы К. Б. К ВОПРОСУ О ВИКТИМНОСТИ ПОДРОСТКОВ В СИСТЕМЕ СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ.....	156
46. Бейсенбекова Г.Б., Салиева И. Е. МЕКТЕПТЕГІ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТТІҢ НЕГІЗГІ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	159
47. Тансбаева Д. А., Мағауова А.С. ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО САМООПРЕДЕЛЕНИЯ СТАРШЕКЛАССНИКОВ – КАК СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА.....	162
48. Iskakova Zhansaya. INNOVATIVE ART THERAPY TECHNIQUE – DRAWING ON WATER EBRU, AS A MEANS OF A FAVORABLE PSYCHOLOGICAL IMPACT ON THE EMOTIONAL STATE OF CHILDREN.....	166
49. Әлқожаева Н.С., Камал Т.Т. ҚАЗАҚСТАНДА ҚАШЫҚТАН ОҚЫТУДЫҢ ТИІМДІЛІГІН ШЕТЕЛДІК ТӘЖІРИБЕЛЕРГЕ СҮЙЕНЕ ОТЫРЫП АРТТЫРУ.....	168
50. Қапанова А.Ш., Бақтыбаев Ж.Ш. ҚАЗІРГІ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕГІ ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДІҢ ОРНЫ.....	172
51. Каренеева Ж.А., Мукашева А.Б. ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ ЖАҒДАЙЫНДА МҰҒАЛІМНІҢ ДАЙЫНДЫҒЫ.....	176
52. Егизбаева К. К. ЭМОЦИОНАЛЬНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ КАК ОДИН ИЗ ВАЖНЫХ ФАКТОРОВ ЭФФЕКТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ ПЕРСОНАЛОМ.....	179
53. Наркулова Г. Р. ЗАМАНАУИ МЕКТЕПТЕ – ЗАМАНАУИ МҰҒАЛІМ.....	183
54. Пархатова Б. Б. ӘЛЕМДІК ЗАМАНАУИ МЕКТЕП – МҰҒАЛІМ – ИННОВАЦИЯ ЗАМАНАУИ БІЛІМ БЕРУ- ЗАМАН ТАЛАБЫ.....	185
55. Баярыстанова Э.Т., Нығметжанова Р.Ө. БІРІНШІ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫН МЕКТЕП ӨМІРІНЕ ӘЛЕУМЕТТІК БЕЙІМДЕУ.....	188
56. Касымова Р.С., Тілеубекова А. Т. ӘЛЕМДІК ЗАМАНАУИ МЕКТЕП-МҰҒАЛІМ-ИННОВАЦИЯ.....	192
57. Текесбаева А. М., Текебай Ұ.А. ҚАЗІРГІ ТАҢДАҒЫ ӘЛЕУМЕТТІК ПЕДАГОГТЫҢ ОТБАСЫМЕН ЖҰМЫС ЖАСАУ ЕРЕКШЕЛІГІ.....	195
58. Орынғалиева Ш.О., Көбеева Ж.Қ. БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ЭМОЦИОНАЛЫҚ КҮЙ МӘСЕЛЕЛЕРІНІҢ ЗЕРТТЕЛУІ.....	198

3. Инклюзивті ортада ерекше білім беру қажеттілігі бар балалар үшін оқу-тәрбие бағдарламасы арнайы құрылғандықтан, олардың ақыл-ой қабілеттерін жетілдіруге және өзін-өзі жүзеге асыруға мүмкіндік туады. Инклюзивті білім беру сәтті ұйымдастырылған жағдайда білім алушылар мүмкіндіктерімен шектелмейді және өзара әлеуметтік қарым-қатынас орнатады. Ал мүмкіндігі шектеулі бала инклюзивті білім берудің нәтижесінде өзін тұлға ретінде қалыптастыруға және дені сау адамдар секілді өмірінің барлық аймақтарында өзін жетілдіруге ұмтылады.

Психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу процессі білім жүйесінен ешқашан бөлінбейтін және инклюзивті білім беру жағдайында білім алушылардың қиындықтарын шешуді көздейтін, нәтижесі өзіндік жетілу мен өзіндік қолдауға алып келетін күрделі ұғым ретінде сипатталады.

Қазіргі білім беру жүйесіндегі инклюзивті білім берудің орны баланы жасерекшелігіне, денсаулық жағдайына, жеке және әлеуметтік мүмкіншіліктеріне, сонымен қатар білім алудың ерекше қажеттіліктеріне қарамастан бір қоғамға жұмылдыру, сапалы білім беру, тәрбиелеу және ең маңыздысы дамыған, бейімделген және қоғамға өз пайдасын тигізе алатын тұлғаны қалыптастыру маңыздылығымен айқындалады.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

1. Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы
2. Кулагина Е.В. Образование детей-инвалидов и детей с ограниченными возможностями здоровья: тенденции и критерии регулирования // Социологические исследования. 2015. № 9. С. 94–101.
3. Шилденнова Т.К. Инклюзивті білім беруде психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу ортасы. - Атырау, 2014.- 78 б.
4. Богданова Т.Г., Гусейнова А.М., Назарова Н.М. [и др.] Педагогика инклюзивного образования – М. : И Н Ф РА -М, 2017. – 335 с
5. Омарова Т. К. Особенности концептуализации инклюзивного образования в Казахстане // Вестник КазНУ. – 2017. – Т. 49. – № 3. – С. 60-67.
6. Zholtaeva G. et al. Inclusive Education in Kazakhstan: selected issues // CBU International Conference Proceedings, ISE Research Institute. – 2013. – Vol. 1. – P. 196-204.
7. Ахметова Д. З. Инклюзивная культура общества как результат реализации инклюзивной политики и практики // Инклюзивное образование: преемственность инклюзивной культуры и практики: сб. материалов IV Междунар. науч.-практ. конф. – Москва, 2017. – С. 15–22
8. Барднер Г., Ромазан И., Чередникова Т. Я хочу! Психологическое сопровождение естественного развития маленьких детей. – СПб., Питер, 1996. – 96 с.
9. Бакулина И.Г. Психолого-педагогическое сопровождение инклюзивного образования младших школьников с ограниченными возможностями здоровья // Сборник материалов международной научно-практической конференции "Инклюзивное образование: теория и практика", 9-10 июня 2016 г. / М-во образ. и науки Московской обл. – Москва : Орехово-Зуево, 2016. – с.517-521
10. Фурьева Т.В. Модели инклюзивного образования- Москва : Юрайт, 2020. -174 с.

Каренеева Ж.А.

Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті

Педагогика және психология мамандығының

1 курс магистранты

Мукашева А.Б.

Ғылыми жетекші,

Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті п.ғ.д., профессор м.а.

ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ ЖАҒДАЙЫНДА МҰҒАЛІМНІҢ ДАЙЫНДЫҒЫ

Білім беру жүйесін дамытудың айқын белгілерінің бірі – мүмкіндігі шектеулі балаларға инклюзивті білім берудің енгізілуі және жүзеге асырылуы. Білім туралы заңда қарастырыл-

ғандай «инклюзивті білім беру – ерекше білім беру қажеттіліктері мен жеке-дара мүмкіндіктерін ескере отырып, барлық білім алушылар үшін білім алуға тең қолжетімділікті қамтамасыз ететін процесс» [1]. Жетекші сарапшылар жүргізген зерттеулерді талдау мүмкіндіктері шектеулі балалар үшін инклюзивті білім беруді іске асыруда және ұйымдастыруда белгілі бір қиындықтар мұғалімдердің жеткіліксіз дайындығының нәтижесінде туындайтынын көрсетті. Балаларды бірлесіп оқыту мен тәрбиелеудің тиімділігінің шарттарының бірі педагогтердің инклюзивті білім беруге дайындығының танымдық компонентін қалыптастыру болып табылады.

Инклюзивті білім беру жүйесін енгізудегі алғашқы және маңызды кезеңіне мамандардың психологиялық және құндылықтық түрде өзгеруі және кәсіби құзыреттіліктерінің деңгейі жатады. Инклюзивті білім беру жүйесін дамытудың алғашқы кезеңдерінен бастап көрінетін мәселе, бұл – мұғалімдердің ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалармен жұмыс істеуге дайын болмауы, мұғалімдердің инклюзивті ортада жұмыс істеуге кәсіби құзыреттілігінің жетіспеушілігі, психологиялық кедергілер мен мұғалімдердің кәсіби стереотиптерінің болуы өткір проблема болып отыр.

Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2016 – 2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында білім мен ғылым саласында іске асырылған қамтамасыз іс-қимылдарды талдауда инклюзивті білімнің жеткіліксіз дамуы айқындалған болатын [2]. Ал, Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында инклюзивті білім беруді білім беру жүйесінің әлсіз жағы ретінде көрсетілмегені әлдеқайда дамығанының белгісі. Алайда, кәсіби стандарт негізінде инклюзивті білім беру жағдайында жұмыс істейтін педагогтер (пән мұғалімдері, педагогтер, педагог-ассистенттер және басқалар) үшін біліктілік талаптары жаңартылуы тиіс [3].

Инклюзивті сыныптарда жұмыс жасайтын мұғалімнің мәселелеріне қысқаша шолу жасайтын болсақ, мысалы, ерекше қажеттілігі бар оқушы оқу тәртібіне бейімделуі қиынға соғып, оқу процесін бұзатын қиын мінез-құлық көрсетуі мүмкін. Кейбір жағдайда, басқа білім алушыларға агрессивті қарым-қатынас көрсетуі мүмкін, ал бұл жағымсыз нәтижелерге әкеледі. Қалыпты балалардың ата-аналары мәселе шақырған оқушыға дереу шара қолдануды талап ете алады, ал бұл оқушыны сыныптан шығарып тастауға дейін апарады. Басқа да мәселе ретінде, балалардың қабілеттері оқу бағдарламасын қажетті деңгейде меңгеруге кедергі келтіруі мүмкін.

Осындай қиын жағдайлардың алдын қалай алуға болады? Біріншіден, инклюзивті тәсілді енгізу кез-келген жағдайда әртүрлі ресурстарды инвестициялауды қажет ететінін түсіну керек. Яғни, бұл бағдарламаларды бейімдеу, жеке оқу жоспарын және жеке тапсырмаларды құру және ерекше балалармен жұмыс істеуге мамандарды дайындау болып табылады. Бұл жұмысқа дайын болу және оны дұрыс жоспарлау маңызды. Бұл жұмысты жасауда, маңыздысы, оған дайын болу және дұрыс жоспарлау.

Педагогтардың инклюзивті білім беруге дайындығын зерттеу мәселесі отандық және шетелдік мамандардың еңбектерінде көрініс тапқан.

Д.Л. Рындак өзінің мақаласында мүмкіндігі шектеулі балалар мектептегі табиғи ортада бола отырып, бір бағдарлама бойынша білім алуы үшін мамандардан қажетті көмек пен қолдауды алуы керектігін айтады [4].

И.М. Яковлева (2019) өзінің еңбегінде инклюзивті білім беру мұғалімі мүмкіндігі шектеулі оқушыларды оқыту үдерісін тиімді ұйымдастыруға мүмкіндік беретін технологияларды білуі қажет екенін көрсетеді. Автордың пікірінше, алдымен ерекше білім беру қажеттіліктері бар барлық мектеп оқушыларын оқытуда қолданылатын технологиялармен, содан кейін әртүрлі нозологиядағы студенттерге арналған әдістер мен тәсілдерді қолдану ерекшеліктерімен танысуы керек [5].

Отандық ғалымдар А.С. Мағауова мен Ж.Т. Махамбетованың жасаған зерттеуінде болашақ әлеуметтік педагогтардың педагогикалық тәжірибе кезінде ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар контингентімен жұмыс істеу кезінде кездесетін қиындықтары – «ерекше

білім беру қажеттіліктері бар адамдармен қарым-қатынастағы қиындықтар» деп бөліп көрсеткен [6].

Мүмкіндігі шектеулі оқушылармен қарым-қатынасындағы негізгі психологиялық кедергі ретінде белгісізден мұғалімнің кәсіби сенімсіздігі, өзгергісі келмеуі, ерекше балалармен жұмыс істеуге психологиялық дайын еместігі, теріс көзқарастар мен пікірлер болып табылады. Бұл психологиялық білім беру қоғамдастығына ғана емес, сонымен қатар әдістемелік қызметтерге де, ең бастысы инклюзивті принциптерді жүзеге асыратын білім беру ұйымдарының басшыларына да маңызды міндеттер қояды. Мектеп мұғалімдері үйренуі керек ең маңызды нәрсе – бұл әр түрлі мүмкіндіктері бар балалармен жұмыс істеу.

Мұғалімнің инклюзивті білім беру жағдайында жұмыс істеуге дайындығын екі негізгі көрсеткіш арқылы бақылауға болады. Олар кәсіби дайындық көрсеткіші және психологиялық дайындық көрсеткіші [7].

Кәсіби дайындық көрсеткіш құрылымы:

- ақпараттық дайындық;
- педагогикалық технологияларды меңгеру;
- психология және коррекциялық педагогика негіздерін білу;
- балалардың жеке ерекшеліктерін білу;
- дамуында әртүрлі бұзылыстары бар балалардың жеке ерекшеліктерін білу;
- кәсіби қарым-қатынас пен оқытуға дайындығы.

Психологиялық дайындық көрсеткіш құрылымы:

- дамуында әртүрлі бұзылыстары бар балаларды эмоционалды қабылдау;
- дамуында әртүрлі бұзылыстары бар балаларды сыныптағы іс-шараларға қосуға дайын болуы;

- өзінің педагогикалық іс-әрекетіне сенімді болуы.

Жалпы білім беру жүйесінде инклюзивті тәсілді дамыту үшін жалпы педагогикалық технологияларды, қолдау технологияларды және балалар ынтымақтастығы технологияларын әзірлеу керек және де ата-аналарды педагогикалық үдеріске тарту қажет. Осылайша, біз кәсіби икемділік жайлы, яғни, оқушының қажеттіліктерін көре алу, екінші жағынан, оқу-тәрбие процесінің шеңберін сақтау, баланың мүмкіндіктерін көре білу, оның жетістіктеріне барабар талаптар қою туралы айтып отырмыз.

Жұмыс тәжірибесі бар мұғалімдер инклюзивтік білім беру қағидаттарына сүйене отырып келесі әдістерді әзірледі:

- мүмкіндігі шектеулі оқушыларды қалыпты оқушылар сияқты қабылдау;
- әртүрлі міндеттер қойғанымен, оларды бірдей іс-шараларға қосу;
- оқушыларды топтық жұмыс түрлеріне және топтық тапсырмаларды бірге шешуге тарту;
- оқытудың белсенді түрлерін қолдану: ойындар, жобалар, зертханалық зерттеулер.

Инклюзивті білім беру жүйесі мұғалімнің рөлін көптеген жолдармен өзгертеді. Мұғалімдер пәнаралық ортада басқа мұғалімдермен ынтымақтаса отырып, оқушылардың әлеуетін белсендіруге ықпал етеді. Мұғалімдер оқушылармен қарым-қатынастың әртүрлі жолдарымен араласады, сондықтанда әр оқушыны жеке таниды. Сонымен қатар, мұғалімдер мектептен тыс әлеуметтік байланыстарға, оның ішінде әлеуметтік қолдау ресурстарымен және ата-аналармен байланысады. Мұғалімнің мұндай кәсіби ұстанымы оған өзінің қорқыныштары мен уайымдарын жеңуге, кәсіби шеберліктің жаңа деңгейіне жетуге, оқушыларын және міндетін түсінуге мүмкіндік береді.

ПАЙДАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР:

1. Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319 Заңы.
2. Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2016 – 2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы.
3. Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы.